

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Devarim

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 594 [1833 oder 1834]

די האר

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8969

תרגום אשכנזי

עוויגען דיינעם גאָטטע צו
עהרען פֿעלליג פֿערברענגען
לאַססען, זיא זאָלל עוויג איין
שטיינהויפֿען בלייבען, אונד
ניעמאָהלס וויעדער ערבויעט
ווערדען. (יח) פֿאָן דעם פֿער-
באַנטען לאַס ניכט דאָז
מינדעסטע אין דיינען הענט.
דען בלייבען, דאָמיט דער
עוויגע פֿאָן זיינעם צאָרנע נאָכ-
לאַססען, אונד שענקע דיר
באַרמהערציגקייט, זאָ דאָס
ער זיך דיינער ערבאַרמע אונד
דיך וויעדער פֿערמעהרע,
וויא ער דיינען פֿאָטערן צו-
געשוואָרען, (יט) איין זאָ פֿערן
דוא דער שטיממע דעם עווי-

ראה יג יד

ליהוה אלהיך והיתה תל עולם
לא תבנה עוד: (יח) ולא ידבק
בידך מאומה מן החרם למען
ישוב יהוה מחרון אפו ונתן לך
רחמים ורחמך והרבך כאשר
נשבע לאבתיך: (יט) כי תשמע
בקול יהוה אלהיך לשמר את-
כל מצותיו אשר אנכי מצוה
היום לעשות הישר בעיני יהוה
אלהיך: ס רביעי יד (א) בנים

אחם

גען דיינעם גאָטטעס געהאַרעסט, אונד זיינע געכאַטהע, דיא איך דיר יעטצט פֿאַר.
טראַגע, האַלטעסט, דאָס דוא אַלואַ טהועסט, וואָס אין דען אויגען דעם עוויגען דיינעם
גאָטטעס רעכט איזט.

איהר

ר ש י

תרגום אונקלוס

(יז) לה' אלהיך. לשמו ובשילוי: (יח) למען
ישוב ה' מחרון אפו. שכל זמן ש"א בעולם
חרון אף בעולם:
לא
עדאָה גמיר קדם יי אַלקה ויהי תל חרוב
לעלם לא תחבני עוד: (יח) ולא ידבק בידך
מדעם מן חרמא בדיל דיתוב יי מתקוף
רוגזיה ויתן לך רחמין וירחם עלך ויסגינה כמא די קנים לאבתיך: (יט) ארי
תקביל למימרא דיי אלקה למטר יח כל פקודותי די אגא מפקיד לך יומא
דין למעבד דבשר קדם יי אלקה:

בנין

ב א ו ר

(חרווערבינק), וזא בפלס שם המקרה בלי שמו בדינו. והראב"ע שלא הי' בידו הכלל הזה
מי' כליל לה' אלהיך, כלה לה' אלהיך בעבור כבוד השם תשרפנו, והוא נגד הטעמים: לה'
אלהיך, לשמו ובשילוי. (רש"י): חל, מגורת הר גבוה ותלול, (הראב"ע), שיהא גל אבנים:
(יח) ולא ידבק בידך, דרך מליכה נמי שעסק בדבר מאוס וסרוח ורואה על ידו שאינו דבק בו
כלום מן הדבר ההוא: מאומה, שם לדבר שלא נודע, וזא בסימן נקנה בדרך כל דבר שלא
נודע מינו: (יט) כי תשמע, אס תשמע:

לא

ר א ה יד

אתם ליהוה אלהיכם לא
תתגודדו ולא תשימו קרחה בין
עיניכם למת: (ז) כי עם קדוש
אתה ליהוה אלהיך ובך בחר

יהוה

הרניים איכנוי עה

יד (א) איהר זייד קינדער
דעם עוויגען אייערעם
גאטטעם; איהר מיססעט אויך
אלוז, בייא איינער לייצע,
קיניע וואונדען איינשניידען,
אויך קיינע פלאטטע צווישען
דען אויגען שעערען; (ב) דען
דוא ביזט איין, דעם עוויגען

דיינעם גאטטע, הייליגעס פאלק, אונר דיך האט דער עוויגע אונטער אללען פעל-

קערן

ר ש י

תרגום אונקלוס

יד (א) לא תתגודדו. לא תתנו גדידה
ושרט בצרכם על מת כדרך
שהאמוריים עושין לפי שאתם בניו של
מקום ואתם ראויין להיות נאים ולא
גדודים ומקורחים: בין עיניכם. אלל
הפדת ובמקום אשר הוא אומר לא יקרמו
קרחה בראשם (ויקרא כ"א) לעשות כל
הראש בבין העינים: (ב) כי עם קדוש אתה. קדושת עלמך מאבותיך ועוד ובך בחר ה':
כל

יד (א) בגין אתון קדם יי אלהכון לא
תתחממון ולא תשוון קרט בין
עיניכון על מית: (ב) ארי עם קדיש את
קדם יי אלהך ובך אתרעי יי למחוי ליה
לעם

הראש בבין העינים: (ב) כי עם קדוש אתה. קדושת עלמך מאבותיך ועוד ובך בחר ה':

ב א ו ר

יד (א) לא תתגודדו, כדכתיב ויתגודדו כמשפטם בחרבות וברמחים, לא תתנו גדידה וקרחה
בראשכם, כדרך שהאמוריים עושים, לפי שאתם בניו של מקום, ואתם ראויים להיות
נאים, ולא גדודים ומקורחים. (רש"י): בין עיניכם, אלל הפדת ובמקום אשר הוא אומר
ולא יקרמו קרחה בראשם (ויקרא כ"א ה') לעשות כל הראש בבין העינים. (רש"י): למה,
בשגיל מת. וטעם בניו אתם, אחר שתדעו שאתם בניו לשם והוא אוהב אתכם יותר מהחב
לבן אל תתגודדו על כל מה שיעשה, כי כל אשר יעשה לעונ הוא, ואם לא תבנוהו; כאשר
לא יבנו הבנים הקטנים מעשה אביהם רק יסמנו עליו, כן תעשו גם אתם כי עם קדוש אתם
ואיך כאשר כל הגוים, על כן לא תעשה כמעשיהם (ללער עלמך בשגיל מתך יותר מדאי וק"ו
בן בנו של ק"ו לתת גדידה ושרט בצרככם שהוא דבר מתועב לפני המקום, שנראה באלו תחשוב
שהשם עשה זאת להרע לך). (הראב"ע). ולא יאסור הכתוב הבני, כי הטעם יתעורר לבנות
בפרוד

ה מ ע מ ר

יד (א) לא תתגודדו, גם זה מענין דבקות בהשם הנכבד ורחוק אמונת ההבל, כי הדורש
ה' בכל לבבו ידע כי מפי עליון לא תלא הרע וכל מה דעביד רחמנא לעב עביד,
ולזה לא יעזוב נפשו לאפיסות התקוה ואומר נושא אם גם יקרובו רעות רבות. והנה הללו הזה
בבר בא בספר ויקרא (י"ט כ"ח), אך שם נאמר ושרט לנפש לא תתנו ובאין לא תתגודדו, ויראה
לי ההבדל, כי שרט הוא רועם הקיים כמו סריטה בכותל דתו"ל, וכן שרטוט שהוא מענינו,
וכן כל עומסיה שרוע ישרעו (זכרי' י"ב ג'), כי תעשה זאת בהם חבורה גדולה וקימת, אולם
גדוד הוא אך חבורה קטנה העוברת כמו ויתגודדו כמשפטם (מלכים א' י"ח כ"ח), שבוודאי לא
הכו את עלמם מנת פלע לאין מרסא, וכן הוא הענין בכל מקום שזכר גדידה עיין עליהם,
וא"כ נשנית המלכה הזאת עוד הפעם במזנה התורה להוסיף שלא לבד השריטה, אך גם
הגדידה אסורה. ולא תשימו קרחה, גם הללו הזה בבר נאמר (ויקרא כ"א ה'), אך שם
לכהנים לבדם נאמר ובאין לכל עדת ישראל (ועיין בבאור שם).

לא

הָיָה לְהִיזוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה
 מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי
 הָאָדָמָה: **ס** (ג) לֹא
 תֹאכַל כָּל-תְּוֵעָבָה: (ד) זֹאת
 הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ שׂוֹר שֶׁהָ
 כְּשָׁבִים וְשֶׁהָ עֵינָם: (ה) אֵיל וְצִבִי
 וְיַחֲמֹר וְאֶקוּ וְדִישׁוֹן וְתֹאֵן וְזֹמֶר:

קערו אויף דעם ערדבאדען ער
 וועהלט, זיינע לייבנאציאן צו
 זיין. (ג) דוא זאלסט נישט
 שייענסווירדיגעס עססען.
 (ד) פֿאָן פֿיערפֿיסיגען טהיערען
 קעננט אויך עססען: אַכסען,
 שאַע, ציעגען, (ה) רעהע,
 הירשע, דאָ טהיער יחמור,
 דען שטיינבאָק, דאָ טהיער
 דיִשׁוֹן, דען אויעראַכסען אונד
 דאָ טהיער זמר; (ו) אֵיל
 בער

וכל

ו ש י

תרגום אונקלוס

לְעַם חֲבִיב מִכָּל עַמֵּי דִי עַל אַפֵּי אַרְעָא:
 (ג) לֹא תִיכּוּל קָל דְּמִרְחֵק: (ד) דִּין בְּעִירָא
 דְּתִיכּוּלן תּוֹרִין אַמְרִין דְּרַחֲלִין וְגַדְן דְּעוּיִן:
 (ה) אֵילָא וְטַבְּיָא וְיַחֲמֹרָא וְעֵלָא וְרִיקְמָא

(ג) כל תועבה. כל שתעבתי לך כגון
 לרס און בכור כדי לשחטו במדינה הרי
 דבר שתעבתי לך. כל מוס לא יהיה בו.
 בא ולימד כאן שלא ישחט ויאכל על אותו
 המוס. בשל גר בחלב הרי דבר שתעבתי
 לך הזהיר כאן על אכילתו: (ד) זאת
 הבהמה. (ה) איל וצבי ויחמור. למדנו

שהחיה בכלל בהמה ולמדנו שהבהמה וחיה טמאה מרובה מן הטהורה שכל מקום פורט את המועט:
 ואקו. מתורגם יעלא יעלי סלע הוא אשענ"בוק: ותאן. תורבלא תור היער בא"לה יער בלשון ארמי:
 מפרסת

ב א ו ר

בפרוד האוהבים ונדודם אף בחיים (ואין רגון השם יתעלה להכניס ולכחש בטבע, כי הלא
 מידו היא? אלא להתנהג בה ע"פ מדת החכמה), ומבאן סמך לרבותינו באסרם להתאבל יותר
 מדאי (הראב"ן): (ב) סגלה מכל העמים, אתה אהוב לה' בין העמים בסגולה בין החפלים,
 שהאדם אוהב ומשמר כל חפציו, אבל הסגולה משמר יותר מכל: (ג) כל תועבה, טעם
 הסמך פרשת לא תאכל כל תועבה, כי אתה עם קדוש בלב ובפה, ותהיו מובדלים מן העמים
 וכל רואיכם יכירו אתכם כי לא תקראו על מת ולא תאכלו כל חי, ואם אתה עם קדוש אין
 ראוי שתאכל טמא ותטמא הנפש. (הראב"ן ע): (ד) זאת הבהמה, חיה בכלל בהמה (חולין
 ס"ג): (ה) איל וצבי, ידועים, והמשה האחרים לריבים לקבלה. (הראב"ן ע). והמתרגם
 האשכנזי

ה מ ע ר

(ג) לא האכל, לפי הפשוט זה כלל שאחריו פרט זאת הבהמה אשר תאכלו וכו', וכן נראה דעת
 הראב"ן ע שאמר כמו שרץ הארץ. והנה אחר שהזהירם על מלות בעיני האמונה שהנה לומר
 הנופש המשבלת ולהגילה מדעות נפסדות, זכר עתה החקים שהמה לתיקון המדות למען יהיה
 האדם שליט ברוח התפעלותיו להרחיקו מנשקת המותרות, והתחיל בזכרון המאכלות האסורות לפי
 שרריך חוק האמונה עד מאד אם יבנע האדם את זכר לבו לבלתי מלאות נפשו כי ירעב ממאכלי
 הנאסרים לו, גם יש בטעם המלוח הזאת מענין תיקון המדינה כאשר בארנו בעו"ה בסדר שמיני.
 (ה) איל וצבי, בפרשת שמיני לא נזכרו אלה החיות המותרות, ושם הותרו ארבעה מינים שרץ
 העוף שאין להם זכר הנה, ואולי במדבר לא היו החיות ההם נמצאים והשרטים הנזכרים לא
 היו מדרכם לאכול אותם בארץ נושבת, אך במדבר בחומר כל היו נאכלים מקמת הדק ולזה
 הזכר שם השרטים ובאן החיות.

(ו) וְכַל-בְּהֵמַת מִפְּרִסַּת פְּרִסָּה
 וְשִׁמְעַת שְׁמַע שְׁתֵּי פְּרִסוֹת מִעֲלֹת
 גֵּרָה בְּבֵהֶמָּה אֶתָּה תֹאכְלוּ :
 (ז) אַךְ אֶת-זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי
 הַגֵּרָה וּמִמְּפָרִיטֵי הַפְּרִסָּה
 הַשְּׂסוּעָה וְאֶת-הַגִּמְלָה וְאֶת-
 הָאֲרָנְבַת וְאֶת-הַשֶּׁפֶן כִּי-מֵעֲלֵה
 גֵּרָה הֵמָּה וּפְרִסָּה לֹא הַפְּרִיטוֹ
 טְמֵאִים הֵם לָכֶם : (ח) וְאֶת-
 הַחֲזִיר כִּי-מִפְּרִיטֵי פְּרִסָּה הוּא
 וְלֹא גֵרָה טְמֵאָה הוּא לָכֶם

בערהויפט איין פֿיערפֿיסיוגעס
 טהיער, דאָז אַבגעטהיילטע
 קלויען האָט, דאָז נעמליך דען
 פֿום אין צוויי קלויען גאַנץ
 דורכשפּאַלטעט, אונד וויע-
 דערקויענד איזט, קעננט איהר
 עססען. (ז) פֿאַלגענדע אַבער
 דיא בלאָס וויעדערקויען, אַ-
 דער בלאָס דורכגעשפּאַלטענע
 קלויען האָבען, זאָללט איהר
 ניכט עססען; דאָז קאַמעל,
 דען האָזען אונד דאָז קאַנינען
 (י"מ דיא בערגמוז וי"מ דאָז
 שטאַכעלשוויין); דען זיא זינד
 צוואַר וויעדערקויענד, האָ-
 בען אַבער קיינע אַבגע-
 טהיילטע קלויען, זינד איך
 אַלזאָ אונריין. (ח) דאָז שוויין,
 דען עס האָט צוואַר אַבגע-
 טהיילטע קלויען, איזט אַבער ניכט וויעדערקויענד, אונד אַלזאָ איך אונריין, פֿאַן איהרעם
 פֿלוישע

מבשרם

תרגום אונקלוס

וְחֻרְבְּלָא וְדִיעָא : (ו) וְכַל בְּעִירָא דְסָרִיקָא
 פְּרִסְתָּא וּמִטְלָפִין טִילְפִין תְּרִתִּין פְּרִסְתָּא
 מִסְקָא פְּשָׂרָא בְּעִירָא יְתָה תִּיבְלִין :
 (ז) בְּרַם יִת דִּין לֹא תִיבְלוּן מִמְּסָקֵי פְּשָׂרָא
 וּמִמְּסָדִיקֵי פְּרִסְתָּא מִטְלָפֵי טִילְפִיָּא יִת
 גְּמֵלָא וְיִת אֲרָנְבָא וְיִת טְפִזָּא אַרִי מְסָקֵי
 פְּשָׂרָא אִינוּן וּפְרִסְתָּהוּן לֹא סְדִיקָא מִסְאָבִין
 אִינוּן לְכוּן : (ח) וְיִת חֲזִירָא אַרִי סְדִיקָא פְּרִסְתָּא הוּא וְלֹא פְּשָׂרָא מִסְאָבִין הוּא לְכוּן

ר ש י
 (ו) מפרסת. מדוקה כתרגומו: פרסה.
 פלנט"ה בלע"ו: ושומעת. חלוקה בשתי
 לפרטים שיש מדוקה ואינה חלוקה בלפרטים
 והיא טמאה: בנהמה. משמע מה שנמלא
 בנהמה אכול מבאן אמרו שהשלים ביתר
 בשמיטת אמו: (ז) השסועה. בריה היא
 שיש לה שני גבין ושני שדראות אמרו
 רבותינו למה נשנו בנהמה מפני השסועה
 ובעופות מפני הראה שלא נאמרו בת"כ:
 (ח) ובנבלתם

ב א ו ר

האשכנזי תרגם אקו וחאו (טטיינבאק, אויערדאָסען), כדעת רש"י, ולא תרגם השלשה הנשארים
 לפי שאינם ידועים לנו, והנה פרט בנהמה וחיה את הטהורים ובעוף פרט את הטמאים,
 שנכל מקום פורט את המועט, ובנהמה וחיה הטמאים מרובים, ובעוף הטהורים מרובים מן
 הטמאים. וביתר הפרשה ובאורה עיין מ"ג הרב המבאר בפרשת ויהי ציום השמיני: (ח) ולא
 גרה

ה מ ע מ ר

(ו) שרסה, לועזי רש"י פלאנ"טה (פוטוזהנע). (ד"ה).

תרגום אשכנזי

דען, דער בייא דיר גערולדעט ווירד, צו עססען געבען, אדער איינעם אויסווערטיגען פֿער- קויפֿען, דען דוא ביזט איין דעם עוויגען דיינעם גאָט= טע געהייליגטעם פֿאַלק; דוא זאָלסט דאָז בעקען ניכט אין זיינער טוטטער מילך קאָפֿען. (כב) דען ערטראַג דיינער אויס= זאַט, דוא נעמליך יעהרליך אויף דאָז פֿעלד געבראַכט ווירד, זאָלסט דוא פֿערצעחנ=

ראה יד

אֲשֶׁר-בְּשַׁעֲרֵיהָ תִּתְּנֶנָּה וְאָכְלָהּ אֹו מִכּוֹר לְנִכְרֵי כִּי עִם קְדוֹשׁ אַתָּה לִיהוָה אֵלֶיהָ לֹא תִבְשַׁל גְּדֵי בַחֲלָב אִמּוֹ: פ חמישי (כב) עֵשֶׂר תַּעֲשֹׂר אֶת כָּל-תְּבוּאֹת זְרַעַךָ הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה:

ואכלת

תרגום אונקלוס

די בקרוך תתנינה ויכלינה או תובנינה לבר עממין ארי עם קדוש את קדם יי אלהך לא תיכלון בשר בחלב: (כב) עשרא תעשר ית קל עללת זרעך היפק תקלא

שנא

תגרמו לי לבשל גדיים של תבואה עד שהן צמעי אמותיהן שאם אין אתם מעשרין מעשרות כראוי כשהוא סמוך להתבשל אני מוליא רוח קדים והיא משדפתן שנאמר וסדפה לפני קמה (מלבי' ב' י"ט) וכן לענין בכורי: שנה שנה. מכאן שאין מעשרין מן הקדש על היסן:

ואכלת

ר ש י

לעבוד ע"א ואוכל גבולות: כי עם קדוש אתה לה'. קדש את עלמך כמותר לך דברי המותרים ואחרים נוהגים בהם איסור אל תתירם בפניהם: לא תבשל גדי= ג' פעמים פרט לקיה ולעוסות ולנהמה עמאה: לא תבשל גדי. (כב) עשר תעשר. מה ענין זה אלל זה אמר להם הקב"ה לישראל אל תגרמו לי לבשל גדיים של תבואה עד שהן צמעי אמותיהן שאם אין אתם מעשרין מעשרות כראוי כשהוא סמוך להתבשל אני מוליא רוח קדים והיא משדפתן שנאמר וסדפה לפני קמה (מלבי' ב' י"ט) וכן לענין בכורי: שנה שנה. מכאן שאין מעשרין מן הקדש על היסן:

ב א ו ר

קבורה צמים שהיו שם, ולכן נאמר בנבלת חיה, בנבלת בהמה, בנבלת עוף בנבלת שרץ ולא נאמר בשום מקום בנבלת דג: לגר אשר בשעריך, גר תושב שקבל עליו שלא לעבוד ע"א ואוכל גבולות: או מכור, או תמכור לנכרי שאינו דר בארץ. וטעם כי עם קדוש אתה דבק עם לא תבשל גדי בחלב אמו, כי הוא אינו מאכל נתעב אבל יאסור אותו להיותו קדושים במאכלים, או שלא נהי' עם אכורי לא ירחמו שנחלבו את החלב מן האם שיתבשל בו הדין, אע"פ שכל בשר בחלב נכנס בלאו הזה, כי כל מינקת תקרא אם, וכל יונק יקרא גדי, והוא דרך הבשול, והנה בכלם אכוריות. (הרמב"ן). ועיין מה שכתבנו בבאור כי תשא (שמות ל"ד כ"ו): (כב) היצא השדה, אמר ר' יהודה הלוי הספרדי כ"ע כי הוא דבק עם זרעך, והטעם הזרע שהולאת אל השדה

ה מ ע מ ר

(כא) לא תבשל, כנרן באר הרמב"ם שהי' בבשול בשר וחלב מענין ע"ז וכיוצא ואם כן הוא אין ספק שהיו ישראל רהוטים אחריו כמו באבילות דם, ולזה נכפל הלאו הזה כבר בספרים הקודמים ובא גם במשנה תורה, כי בספר הזה יזהיר בפרט מכל הדברים אשר יחסרו אחדות האומה, וינתק חבל החברה, וידוע שאין משפחת הללפת אומה ישראלית בע"ז. ואין זה סותר חלילה לקבלת חז"ל כי אחד לאיסור בישול ואחד לאיסור אבילה ואחד לאיסור הנאה, כי משפטי ה' אמת כדקו יחדיו גם במשפט גם בדרוש: (כב) עשר תעשר, אחר שהזכיר הדברים האכוריים לאכול לגמרי, באר עתה הדברים שאינם נאכלים בכל מקום; והנה גם מלות מעשר שני הוא מענין תיקון הכללי כאשר בארנו לעיל בהפאת קרבנות לבית ה', כי עי"ז יתאחדו עם ה' במקום אחד וז' יש את רעהו יחוקו באמונת האמת, ודבר זה מפורש במלבי"ם (ב' י"ב כ"ו — ל')

כי

(כג) וְאֶכְלֶתָּ לִפְנֵי וַיְהוּה אֱלֹהֶיךָ
 בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ
 שֵׁם מֵעַשָׂר דְּגָנָה תִירֶשֶׁתָּ וַיִּצְהַרְךָ
 וּבְכֹרֶת בְּקָרְךָ וּצְאֲנָה לְמַעַן
 תִּלְמַד לִירְאָה אֶת־יְהוּה אֱלֹהֶיךָ
 כָּל־הַיָּמִים: (כד) וְכִי־יִרְבֶּה מִמֶּךָ
 הַיֶּזְרֶךְ כִּי לֹא תוֹכֵל שְׂאֲתוֹ כִּי־
 יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר
 יְהוּה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹם שְׁמוֹ שֵׁם כִּי

טען, (כג) אונד דען צעהנטען
 פֿאַן דיינעם געטריידע, מאַסט,
 אונד עהלע, וויא אויך דיא
 ערשטגעבורטען דיינעם גראַ-
 סען אונד קליינען פֿיעהעס,
 פֿאַר דעם עוויגען דיינעם גאַט-
 טע, אַן דעם אַרטע פֿערצעה-
 רען, דען ער ערוועהלען ווירד,
 ויינען נאַמען דאַזעלבסט רע-
 זידירען צו לאַססען, דאַמיט
 דוא לערנסט פֿאַר דעם עווי-
 גען דיינעם גאַטטע צו אַללען
 צייטען עהרפֿורכט האַבען.
 (כד) וואָרע דיר אַבער דיא רייזע
 צו בעשווערליך, אונד דוא קעננ-
 טעסט זאַלכעס ניכט פֿאַרט-
 ברינגען, אינדעם דער אַרט, דען דער עוויגע דיין גאַטט ערוועהלען ווירד, ויינען נאַמען

יברכך

תרגום אונקלוס

ר ש י

שָׁנָא שָׁנָא: (כג) וְתִיכּוֹל קָדָם יִי אֱלֹהֶיךָ
 בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי לְאַשְׁרָאָה שְׂכִינְתִּיהָ הַמֶּן
 מְעַשָׂר עֲבוּרָךָ חֲמֻרָךָ וּמִשְׁקָךָ וּבּוֹכְרֵי תוֹרָךָ
 וְעִנְיָ דְדִיל דְתִילָף לְמַדְחַל קָדָם יִי אֱלֹהֶיךָ
 כָּל יוֹמָיָא: (כד) וְאַרְי יִסְגִי מִנְּךָ אוֹרְחָא אַרְי
 לֹא תִיכּוֹל לְמִימְלִיחָא אַרְי יִתְרַחַק מִנְּךָ אַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יִי אֱלֹהֶיךָ לְאַשְׁרָאָה שְׂכִינְתִּיהָ

(כג) ואכלת וגו'. זה מ"ש שכבר למדנו
 ליתן מעשר אחר ללוים שנה' כי תקחו מאת
 בני ישראל וגו' (במדבר י"ט) וגתן להם
 דעות לאכלו בכל מקום שנאמר ואכלתם
 אותו בכל מקום (שם י"ח) ע"כ זה מעשר
 אחר הוא: (כד) כי יברכך. שיהא התבואה
 מרובה

המן

ב א ו ר

השדה, ולפי דעתי שהוא כפשוטו ושעמו על התבואה מה שיוצאת השדה, ואם יטען טוען כי
 הלחוב אמר היולא והוא מהפעלים שאינם יולאים לאחרים, הראינו-לו העיר היוצאת אלף,
 (הראב"ע), וכן תרגום אונקלוס דיפיק חקלא. ואולם המתרגם האשכנזי תרגמו בדעת ר"י הלוי,
 ודעתו שאף אם תאמר תיבת יולא פעל יולא לשני, ויהי' כאלו אמר תבואת זרעך המוליא
 השדה שנה שנה, הוא נגד דרכי הלשון, שיהי' מלת תבואת הפעול, ועליה יאמר המוליא:
 (כג) ובכרת בקרך, יאכלם מי שהוא ראוי לאוכלם. (הראב"ע): למען תלמד ליראה, הטעם
 כי כאשר חלק אל מקום הכבוד שם ילמדוך, וטעם שני להיות למען תלמד כטעם עגלה מלומדה,
 והטעם רגילות, והוא הישר בעיני, (הראב"ע), וכן נראה לפי שאם תעשר מדגנך תירשך וגו'
 בכל פעם שאתה מעשר ומפריש חלק מאשר לך אתה זוכר את ה' שנצבילו הוא, וטעם כל
 הימים, לפי שאין הפרש מעשר דגן בעת הפרש מעשר תירוש ויזהר או בכורות הלחן: (כד) כי
 ירחק

ה מ ע ר

כי ירבעם העמיד שני עגלי זהב מיראשו אם יעלה העם לעשות זבחיםם בירושלים ישוב לב
 העם אל אדוניהם. (כג) למען תלמד, הוא הדבר אשר דברתי כי ע"י שיתאספו יחדיו כל
 שבטי עם יתחזקו באמונתם.

יְבָרְכֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: (כה) וְנִתְחַתָּה
 בְּכֶסֶף וּצְרַת הַכֶּסֶף בְּיָדֶךָ וְהִלַכְתָּ
 אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: (כו) וְנִתְחַתָּה הַכֶּסֶף
 בְּכָל אֲשֶׁר-תֵּאֵוֶה נַפְשֶׁךָ בְּבִקְרָה
 וּבִצְאָן וּבַיּוֹן וּבַשֶּׂכֶר וּבְכָל אֲשֶׁר
 תִּשְׁאַלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שֵׁם לִפְנֵי
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּשְׂמַחַת אֶתֶּר
 וּבֵיתֶךָ: (כז) וְהִלּוּי אֲשֶׁר-בִּשְׁעָרֶיךָ

דאָהין צו זעטצען, עטוואַ ווייט
 פֿאַן דיר ענטפֿערנט ויין, אונד
 דער עוויגע דיין גאָטט דיך
 רייכליך געזענגעט האַבען
 דירפֿטע; (כה) זאָ קאַננסט דוא
 עס צו געלדע מאַכען, אונד
 דאָו געלד איינבינדען אונד
 מיט אַן דען אָרט נעהמען,
 דען דער עוויגע דיין גאָטט ער-
 וועהלען ווירד. (כו) דאָרט
 קאַננסט דוא דיזעעס געלד
 היגעבען פֿיר אַללעס, דאָו
 דיך געליסטעט, פֿיר גראַסעס
 אונד קליינעס פֿיעה, וויין אונד
 אַנדערעס געטרענקע, איבער-
 הויפט פֿיר אַללעס, וואָס דיינע

זעעלע ווינשט, דיזעעס זאָללסט דוא דאָזעלכסט פֿאַר דעם עוויגען דיינעם גאָטטע פֿער-
 צעהרען, אונד דיר מיט דיינען הויזלייטען איינע פֿריידע מאַכען. (כז) דען לוי דער אין
 דיי

תרגום אונקלוס

ר ש י

תָּמָן אָרִי יְבָרְכֶיךָ יי אֱלֹהֶיךָ: (כה) וְתָמָן
 בְּכֶסֶף וְתִצּוֹר בְּכֶסֶף בְּיָדֶךָ וְתִתְחַתָּה לְאֶתְרָא
 דִּי יִתְרַעֵי יי אֱלֹהֶיךָ בֵּיתָה: (כו) וְתָתָן בְּכֶסֶף
 בְּכָל דִּי יִתְרַעֵי נַפְשֶׁךָ בְּתוֹרֵי וּבְעֵנָא וּבְחִמּוֹר
 חֲדָתָּוּעִיתִּיק וּבְכָל דִּי תִשְׁאַלִינְךָ נַפְשֶׁךָ וְתִכּוּל
 תָּמָן קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ וְתִתְחַדֵּי אֶת וְאִינְשׁ בֵּיתֶךָ: (כז) וְלִינְיָאָה דִּי בְקִרְוֶךָ לֹא תִשְׁבְּקִינֵיהּ

מרוצה לשאת: (כו) בכל אשר תאווה נפשך.
 כלל: בבקר ובצאן וביון ובשכר. פרט:
 ובכל אשר תשאלך נפשך. חזר וכלל מה
 הפרט מפורש ולד ולדות הארץ וראוי
 למאכל אדם וכו': (כז) והלוי וגו'.
 לא

ב א ו ר

ידחק ממך המקום, הוא באור לוכי ירבה ממך הדרך, וכי יברכך ה' אלהיך באור לוכי לא תוכל
 שאתו, והטעם שיהי' לך מעשר רב משאת אורו לירושלים: (כה) בידך, כלומר שתוכל לשאת
 כל המשא בידך אחת: (כו) ובשכר, העשוי מדבש ומתמרים מחטה ומשעורים. (הראב"ע):
 ובכל אשר תשאלך נפשך, בכל אשר תאווה נפשך, כלל, בבקר בצאן וגו' פרט, ובכל אשר
 תשאלך חזר וכלל, מה הפרט מפורש ולדות הארץ וראוי למאכל האדם אף הכלל. (רש"י):
 ושמחת, כדי לשמח: (כז) והלוי אשר בשעריך, המתגורר בערי ארלך, כי אין לו חלה:
 לא

ה מ ע מ ר

(כו) ובכל אשר תאווה נפשך, חז"ל דרשו זה ע"ד פרט וכלל מה הפרט מפורש ולדות הארץ
 וראוי למאכל אדם וכו' עיין רש"י, וזה נכון עד מאד, כי אם היו רשאין לקנות ממעות מעשר
 שני בגדים ושאר דברי חסן, היה כל אחד לוקח די מחסורו וילך וישב מיד לביתו, אך עתה
 שלא הורשה כ"א דברים הראויים למאכל אדם והי' מן החיוב לאכלס בירושלים היו כרוינין
 להתמהמה שם ולהתמועע עם אשיהם. (כו) והלוי, הנה המלוה הזאת שלא לעזוב את הלוי
 ולהטיב

ראה יד

לא תעזבנו כי אין לו חלק ונחלה
עמך: (כח) מקצהו
שלוש שנים תוציא את כל מעשר
תבואתך בשנה ההוא והנהת
בשעריך: (כט) ובא הלוי כי אין
לו חלק ונחלה עמך והגר
והיתום והאלמנה אשר בשעריך

ואכלו

תרגום אשכנזי עט

דיינען טהאָרען אויט, מוסט
דוא דאָבייא ניכט פֿערלאַסן
סען, דען ער בעקעממט קיין
נען טהייל אונד קיין ערבע
בייא אייך. (כח) אַללע דרייא
יאָהר זאָללסט דוא דען צעהנ־
טען דיינעס איינקאָממענס אין
דעמוזעלבען יאָהרע אַבזאָגן
דערן, אונד אין דיינען טהאָג
רען לאַססען. (כט) דער לוי,
דער קיינען טהייל אונד קיין
ערבע בייא דיר בעקעממט,
דער פֿרעכדער, דער וואַזע אונד דיא וויטווע, דיא אין דיינען טהאָרען זינד, זאָללען דיעזעס פֿער־
צעהן

דער פֿרעכדער, דער וואַזע אונד דיא וויטווע, דיא אין דיינען טהאָרען זינד, זאָללען דיעזעס פֿער־
צעהן

ר ש י

לא תעזבנו. מליתן לו מעשר ראשון: כי
אין לו חלק ונחלה עמך. יבאו לקט שנה
ופיאה והפקר שאף הוא יש לו חלק עמך
בהן כמוד ואין חייבין במעשר: (כח) מקלה
שלש שנים. בא ולמד שאם השנה מעשרותיו
של שנה ראשונה ושנייה לשמיטה שיצטרס
מן השנה בשלישית: (כט) ובא הלוי. ליטול
מעשר ראשון: והגר והיתום. ויטלו מעשר
שני

תרגום אונקלוס

ארי לית ליה חולק ואחסנא עמך: (כח) מסוף
חלת שנין חפיק ית קל מעשר עללתך
בשפא ההיא ותצנע בקרוך: (כט) וייתי
ליואה ארי לית ליה חולק ואחסנא עמך
וגיורא ויתמא וארמלתא די בקרוך וייכלין
וישבעון

ב א ו ר

לא תעזבנו, אלא תשמחו אתך, ויהי טוב לו עמך: (כח) מקצה שלוש שנים, זה מעשר
שלישי (או מעשר עני), ולא יוצא בשנה הזאת מעשר שני, והוא דעת רבותינו ז"ל, וכן משמעות
המשך הכתובים לפי פשוט, שנתחלה אמר שיעשר את תבואותיו, ויאכל את המעשר ההוא
בירושלים, ועתה אמר בשנה השלישית לא יאכל את המעשר ההוא בירושלים, כי אם ייטנו
בעירו, ויבאו העניים ויאכלו מעשר שני של שנה זו: (כט) ובא הלוי, ויטול מעשר ראשון,
כן

ה מ ע ר

ולחטיב עמו באה בספר הזה פעמים רבות, והסבה לזה יען גם כה נכלל טובת הכללי ותיקון
הקבוצ כי הכהנים והלוויים היו תופשי התורה כי להם נמסר ספר תורת אלקים מאת אדון
הנביאים, המה ישבעו על מדין ועל פיהם יהיה כל ריב כנוצר לקמן (י"ח ט"ו, כ"ד ח'), ועיין מה
שכתבו מזה בבאור לספר יהושע (ג' ג'), והיה עליהם מן החיוב להגות יומם ולילה בתורת
ה' ובשאר מדעים הכריבים למנהיגי העם; לכן היה מן הראוי לעשותם חפשי מכל עבודת השדה
ומדאגות הממחה, כי האיש אשר נכפשו יבוא לחמו לאור הנקר יקום ללאת לפעלו עד ערב כל
היום יפתח יעדד אדמתו וכנוא השמש ישוב לביתו עיף ויגע, איש כזה כל יוכשר לשקוד על
דלתי החכמה, ולכן אל יפלא בעיניך אם לשנט לוי שהי' אך החלק י"ב משנטי ישראל, וגם
היו חנשו מתי מספר, כי כל פקודיו מנן חדש ומעלה היו שנים ועשרים אלף (והפחות ממעות
ישראל אשר התפקדו אך מנן עשרים שנה ומעלה היה בנימין ולו שנים ושלשים אלף כמפורש
בחמלת ספר במדבר), כיתן לו מעשר מכל מלכד שאר מתנות, כי ראוי וכנון לאיש ישתדל בחכמות
עיוניות שתי' סונסטו בריוק ולא בלמזוס, והבן.

הענינה

ואכלו ושבעו למען יברכה יהוה
 ארצה בכל מעשה ידך אשר
 תעשה: **ס** ששי טו (א) מקץ
 שבע שנים תעשה שמטה: (ב) וזה
 דבר השמטה שמוט כל בעל
 משה ידו אשר ישה ברעהו לא

יגש

צעהרען, אונד זיך זעטטיגען,
 דאמיט דער עוויגע דיין גאטט
 דיך ביא אללער ארבייט, דיא
 דוא פאר האסט, זענגען מעגע.
 טו (א) אללע זיעבען יאהרע
 זאלסט דוא איין ערש
 לאסיאהר האלטען. (ב) מיט
 דעם ערלאסיאהרע האט עם
 פאלגענדע בעוואנדטנים: וואס
 איין שולדהערר זיינעם געבט
 סטען געבארגט האט, זאלל
 ער

תרגום אונקלוס

ר ש י

וישבעו בדיל דיברכיך יי אלהך בכל
 עובדי ידך די תעביד:

טו (א) מסוף שבע שנין תעביד שמטחא:

(ב) ודין פתגם שמטחא די שמט

כל גבר קרי רשו די ירשי בחבריה לא

יחבע

שני שהוא של עני של שנה זו ולא תאכלנו
 אתה בירושלם כדרך שזקקת לאכול מעשר
 שני של שמי שנים: ואכלו ושבעו. תן להם
 כדי שבען מכאן אמרו אין פותחין לעני
 בגרן וכו' ואתה הולך לירושלם נמעשר
 של שנה ראשונה ושנייה שהשחית ומתודה
 בערתי הקדש מן הבית כמו שמפורש בני
 חבלה לעשר:

טו (א) מקץ שבע שנים יכול שבע שנים לכל

מלוה ומלוה תלמוד לומר קרב' שנת השבע ואם אתה אומר ז' שנים לכל מלוה ומלוה להלוות
 כל אחד ואחד היא קריבה הא למדת שבע שנים למנין השמיטה: (ב) שמוט כל בעל משה ידו.

שמוט

ב א ו ר

ק פי' רש"י ז"ל, ולפי פשוטו הלוי לעני יחשב, כי אין לו נחלה בקרב ישראל: ואבלו
 ושבעו, אכילה כדי שביעה:

טו (א) מקץ, בתחלת השנה כאשר פרשתי, והעד הקהל את העם, (וזה היה צמח הסוכות
 בתחלת השנה). (הראש"ע), ואין דבריו מכוונים, כי לא אמר מקץ השנה השביעית,

כי אם מקץ שבע שנים, והשביעית הוא סוף שבע השנים, לא תחלחם. ויתכן שכל קץ הוא
 סוף כפשוטו של מקרא בכל מקום, אבל קשה יאמר על הראש ועל הסוף. מקלה גבול מלרים
 ועד קלהו (בראשית מ"ז כ"א), מראש ועד סוף, וכן כל העם מקלה (שם י"ט ד'), וכן ת"א
 מסוף שבע שנים. ורבותינו ז"ל אמרו שבשמיט' בספס' הכתוב מדבר ואין השביעית משמטת אלא
 בסוכה, כי אף שכל השנה השביעית כלה תקרא שנת השמיטה כי היא קץ שבע שנים, מכל
 מקום מפני שלא אמר השנה השביעית תעשה שמטה, רמז כי בסוף השבע ישמטו הכספים. וכן
 הקהל אמרו רבותינו ז"ל שהיה צמח הסוכות של השנה השמינית, והוא המועד הסמוך לקץ
 השבע השנים מאחריו: שמטה, כמו שמטה והנחה, וענינו הסרת ההשגחה והדקדוק:
 (ב) שמוט, מקור במקום ליווי: בעל משח, במשקל מטה, והוא שם לפי דעתי, ולדעת רבים
 הוא

ה מ ע מ ר

טו (א) תעשה שמיטה, לדעת חז"ל בשמיטה כספים הנחוב מדבר, והוא א"כ מענין תיקון
 המדות לטובת הכלל. (ב) שמוט, אם גם לפי פשטות הלשון משמע שאין הכוונה

כי המלוה יניח חובו מכל וכל, אך שבשנה השביעית לא יהי' לו כנושה כי אין לו ממה לשלם,
 מ"מ